

A TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI INFORMÁCIÓ SZEREPE A TUDOMÁNYOS-MŰSZAKI HALADÁS KOMPLEX PROGRAMJA MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

T. Doržbal

Tudományos és Műszaki Információs Központ, Mongol Népköztársaság

A KGST-tagországok tudományos-műszaki haladásának 2000-ig szóló komplex programjában fontos helyet foglal el a komplex programban előírt tudományos-műszaki problémák kidolgozásában és megvalósításában részt vevő szervezetek, intézmények, tudósok és szakemberek információellátásának javítása nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt.

A KGST-tagországok megállapodtak abban is, hogy a tudományos-műszaki haladás komplex programjának öt fő irányában megszervezik az információszolgáltatást a közösen létrehozott technika, technológia és anyagok műszaki színvonalának értékeléséhez a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NTMIR) lehetőségeinek felhasználásával.

A komplex program által az NTMIR számára kitűzött feladatok meghatározzák az MoNK Országos Tudományos és Műszaki Információs Rendszere tökéletesítésével kapcsolatos munkák irányait, a rendszer szerepét és helyét a komplex program megvalósításában. Ugyanakkor a mongol népgazdaság és tudomány sajátosságai, a termelőerők fejlettségének színvonala és más objektív tényezők meghatározzák a tudományos-műszaki információ szerepének növelését a társadalmi és gazdasági fejlesztés gyorsításában, a tudományos-műszaki haladás bázisán.

Az országban létrehoztunk és továbbfejlesztünk egy viszonylag nagy tudományos potenciált. A mongol népgazdaság fejlesztését megalapozó tudományos területek számának növelése azonban olyan objektív szükségszerűség, ami ellentmondásban van az anyagi és személyi lehetőségekkel. Az MoNK-ban ugyanis a tudomány néhány területén nincs kutatói kapacitás. Az MoNK jelenleg a számítá-

tástechnika, a mikroprocesszor-technika, a robottechnika, az atomenergia, valamint a tudomány és technika néhány más területén nem rendelkezik elegendő tudományos és ipari háttérrel a megfelelő tudományos-műszaki eredmények népgazdasági fogadására.

A KGST-tagországok tudományos-műszaki haladásának komplex programja lehetőséget ad az MoNK számára, hogy tudományos és ipari potenciálja erőfeszítéseit a megfelelő személyi és anyagi feltételek figyelembevételével a körültekintően kiválasztott tudományos-ipari programra fordítsa. A tudomány és az ipar területeinek ilyen szakosodása kedvező körülményeket teremt ahhoz, hogy a népgazdaság és a tudomány fejlesztési feladatait sikeresen és határidőre megoldja. A komplex program arra irányul, hogy a szocialista együttműködés keretében minden ország minél előbb megkapja azokat a tudományos eredményeket, amelyeket más kutató kollektívák értek el. Végül, a komplex program nyújt lehetőséget az MoNK-hoz hasonló kis szocialista országoknak, hogy részt vegyenek a tudományos-műszaki haladás fő irányjaiban lévő nagyszabású tervek megvalósításában. Ilyen feltételek mellett a munka hatékonyságának növekedése népgazdasági szinten, ennek következtében a nemzet anyagi és kulturális színvonalának további emelkedési üteme nagymértékben függ attól, hogy népgazdaságunkban miként használjuk fel a tudományos-műszaki haladásnak a komplex program fő irányai-ban elért eredményeit.

Országunk fent említett objektív körülményei nagyon fontos feladatokat rónak a tudományos-műszaki információs rendszerre. Mint a társadalom fejlődésének minden folyamata, a racionális irányítás és tervezés is, valamint a tudomány, a techni-

ka, a termelés szocialista integrációja csak akkor valósul meg sikeresen a gyakorlatban, ha információs folyamataikat helyesen határozzuk meg és maximálisan használjuk ki. Mindez azért időszerű, mert a technikát és technológiát főként importáljuk. Ebből következik, hogy a tudományos-műszaki információ pontossága és teljessége jelentősen meghatározza a hatékony tudományos és műszaki döntéseket, elősegíti az élenjáró technika és technológia széles körű felhasználását a népgazdaság ágazataiban.

A komplex programból az MoNK-ra háruló feladatok, valamint a világon, de elsősorban a szocialista országokban elért tudományos-műszaki eredmények alkotó felhasználása megköveteli a tudományos-műszaki információs rendszer átalakítását a technológia, a technikai bázis, a szervezeti felépítés tökéletesítésével és a személyi feltételek javításával egyidejűleg.

Az MoNK pártja és kormánya gyakorlati intézkedéseinek, valamint az MoNK-nak a KGST-tagországgal, mindenekelőtt a Szovjetunióval való egyre szélesedő tudományos-műszaki együttműködésének köszönhetően létrejött és működik az Országos Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (OTMIR). Az MoNK OTMIR szervezéséhez tartozik a Tudományos és Műszaki Információs Központ (TMIK-vezető szerv), a Mongol Tudományos Akadémia Tudományos Információs Osztálya, az Állami Nyilvános Könyvtár, a vállalatok és szervezetek 30 tudományos-műszaki információs részlege, valamint 20 csoport a kerületi és városi nyilvános könyvtárakban lévő tudományos-műszaki információs részlegekben.

A felhasználók tömeges információellátásának legnagyobb részét a rendszer vezető szerve vállalja magára. A TMIK végzi az elemző és szemle típusú információs kiadványok összeállítását és kiadását, a tudományos-műszaki szakértői vélemények, valamint a bibliográfiai és referáló kiadványok több mint 90 százalékának információellátását, a felhasználók online kiszolgálását, a témafigyelést, a vezetői információellátást.

A tudományos-információs tevékenység ilyen központosítása — objektív okok miatt — a legmegfelelőbb az MoNK körülményei között. Ezek az okok: a kollektív felhasználók csekély száma, a vállalatok és intézmények kis mérete. Emellett a nem publikált dokumentumok nagy része a vezető szervnél vannak és lesznek a továbbiakban összpontosítva, jelentős személyi, anyagi és technikai feltételekkel.

Az utóbbi években a tudományos-műszaki információs rendszerben folynak a munkálatok a korszerű információs technológia bevezetésére. Az

1982–85-ig terjedő időszakban többek között a SZU tudományos és műszaki információs szervei (VINITI, "POISK"), valamint a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ (NTMIK) segítségével létrejött, és kísérleti üzemmódban működik a publikált dokumentumok, a tudományos kutatómunkák és a szabadalmi információk automatizált információkereső rendszere.

1985-ben a SZU VNIIPAS és az NTMIK közvetlen segítségével működésbe állítottuk a SZU és az MoNK közötti automatizált információcsere nemzeti központjainak rendszerét, amelyben az MoNK TMIK terminál szinten tölti be az automatizált információcsere nemzeti központja funkciókat. Az MoNK TMIK számítógépét állandó bérelt csatornával kötötték a SZU automatizált információcsere nemzeti központja kapcsoló csomópontjához a Moszkva—Ulánbátor vonalon, a SZU és az európai szocialista országok információs-számítástechnikai bázisának elérésére. Ez a kapcsolat sok lehetőséget nyújt tudósainknak, szakembereinknek és a dolgozóknak, hogy a mindennapi munkájukhoz szükséges információt felhasználhassák a tudomány, a technika, a gazdaság, a kereskedelem stb. területén.

Ma az MoNK Országos Tudományos és Műszaki Információs Rendszere a szervezeti kialakulás időszakában van. Egy sor szervezési, technikai, technológiai, személyi problémát kell megoldani a komplex program megvalósításában az MoNK által vállalt kötelezettségekből adódó információszolgáltatási tevékenységgel egyidejűleg.

A felhasználók információellátása jelenleg az OTMIR-ben a bibliográfiai források, azaz könyvek, folyóiratok, disszertációk, kutatási jelentések stb. elérésére korlátozódik. Az információszolgáltatás e formájának hasznosságát a tudományos, mérnöki, műszaki szakemberek egyaránt elismerik. Ugyanakkor a tudományos-műszaki programok irányításához, valamint a népgazdasági ágazatok fejlesztésének kidolgozásakor az új és a rekonstrukció alatt álló vállalatok, a tudományos kutatások tervei, a külföldi gépek és berendezések iránti igények összeállításakor az optimális döntések meghozatalához mindenekelőtt a bibliográfiai források elemzése és ennek alapján szintetizálása szükséges, valamint faktografikus adatok kigyűjtése, értékelése és adatbankokban tárolása. Ezzel kapcsolatban az OTMIR-ben előreláthatóan jelentősen emelkedik a tudomány, a technika, az ipar fejlesztési színvonalának műszaki-gazdasági vizsgálatán alapuló elemző információ mennyisége a komplex program azon problémáinak figyelembevételével, amelyek megoldásában az MoNK részt vesz.

A komplex program megvalósításában és a mongol népgazdaság ágazatainak fejlesztésében a

tudományos-műszaki információ szerepnövekedésének másik fontos tényezője a felhasználók információs aktivitásának fokozása. Ez olyan szervezési, propaganda- és egyes esetekben kötelező jellegű intézkedéseket igényel, amelyek arra irányulnak, hogy a műszaki értelmiség mindennapos munkájában jobban támaszkodjon a tudományos-műszaki információra.

Az MoNK OTMIR feladata az is, hogy biztosítsa az információellátást a műszaki színvonal és a technika, a technológia és az anyagok minőségének értékeléséhez, amelyek kidolgozásában és létrehozásában részt vesz az MoNK a komplex program keretében.

A faktografikus rendszerek fejletlensége az MoNK OTMIR-ben nem teszi lehetővé a színvonal értékelésével kapcsolatos munkákat végző szakemberek információs igényeinek kielégítését.

A színvonal-értékeléshez szükséges információ gyűjtése és feldolgozása mind technológiai, mind szervezési szempontból új, a tudományos-műszaki tájékoztatásban korábban használtaktól eltérő eljárásokat igényel.

Jelenleg a színvonal-értékeléshez szükséges információgyűjtési és -feldolgozási kérdéseket dolgozzák fel elvi szinten, többek között az értékelendő technika, technológia, anyagok nomenklatúrájának meghatározását, a vállalatok, szervezetek által szolgáltatott információgyűjtési módszerek kiválasztását és kidolgozását, valamint az analógiát érintő kérdéseket. E munkában nagymértékben támaszkodunk az NTMIK segítségére, mivel ezen a területen gyakorlatilag nincs tapasztalatunk.

Az automatizált információs folyamatok korszerű technológiájának széles körű bevezetését a népgazdaság növekvő információs igénye indokolja, és hogy ezt az igényt meghatározott követelményeknek megfelelő minőségű információval kell kielégíteni. Az OTMIR erőfeszítéseit a meglévő, az OTMIR-ben, főként a SZU TMI-szerveiben lévő és létrehozandó technológia, számítástechnikai eszközök, adatbázisok bevezetésére és hatékony felhasználására összpontosítjuk.

Ezenkívül folynak és folytatódni fognak a mongol információs források adatbázisainak és automatizált keresési technológiájának létrehozására irányuló munkák, elsősorban a komplex program azon tudományos-műszaki problémáiban, amelyek megvalósításában az MoNK részt vesz.

A komplex program "A KGST-tagországok nemzetközi automatizált információcsere-rendszerének fejlesztése" (1.2.1.) problémájának kidolgozásában az MoNK részéről végrehajtóként a Tudományos és Műszaki Információs Központot jelölték ki. Az MoNK jelentős földrajzi távolsága a szovjet és az

európai szocialista országok információs szerveitől és az az igény, hogy ne csak tudományos-műszaki, hanem kereskedelmi-gazdasági és más információkat is kapjon, megkövetelik, hogy az MoNK aktívan vegyen részt a szocialista országok nemzetközi automatizált információcsere-rendszere fejlesztési feladatainak megoldásában.

A Tudományos és Műszaki Információs Központban a Szovjetunió segítségével beindítottuk az automatizált információcsere-rendszer terminálját, amely lehetővé teszi a hozzáférést a SZU TMI-szerveinek néhány adatbázisához. A jövő feladata az MoNK terminál csomópontjának fejlesztése, kezdetben a kapcsoló csomópont, majd a nemzetközi hálózati csomópont szintjéig, a csomagkapcsolt adatátvitel bevezetéséig, a helyi hálózatok összességéből álló nemzeti automatizált információcsere-hálózat létrehozásáig. A helyi hálózatok segítik az információ feldolgozását közvetlenül a munkahelyen. A feladatok gyakorlati megvalósítása igényli a megfelelő berendezéseket, a szükséges programok kidolgozását, az automatizált információcsere-rendszer és a felhasznált információs technológia minőségi, mennyiségi paramétereinek javítását, valamint a felhasználóknak az információs-számítástechnikai munka módszereivel való megismertetését.

A fentebb leírt programtechnológiai döntések közös kidolgozásával és bevezetésével kapcsolatos tudományos kutató és fejlesztő munkákból az MoNK aktív részt vállal a rendelkezésére álló személyi és anyagi lehetőségekkel. Ezzel együtt az automatizált információcsere nemzeti hálózata fejlesztésében, az OTMIR tökéletesítésében, ezen belül a szakemberek korszerű információs technológiára való felkészítésében, a program- és műszaki eszközök, az automatizált információkereső rendszerek átvételében és bevezetésében, a géppel olvasható adatbázisok létrehozásában együttműködő partnereink tapasztalataira és közreműködésére számíthatunk.

A tudományos-műszaki információs rendszer és a szocialista országok, elsősorban a SZU információs rendszerei közötti kooperáció és integráció volt és lesz is az MoNK állami információs politikájának fő irányvonala.

Most, amikor az együttműködő országok a szocialista gazdasági integráció kiszélesítésének és elmélyítésének új szakaszához értek, amelyet a legfelsőbb szintű gazdasági tanácskozáson a KGST-tagországok 2000-ig szóló tudományos-műszaki haladásának komplex programjával indítottak el, az MoNK OTMIR távlati fejlesztési feladatainak gyakorlati megvalósításához jelentős segítségre számíthat. Ugyanakkor tudni kell, hogy az ezekre a felada-

tokra fordított erőfeszítések megtérülnek az új technika és technológia népgazdaságba való bevezetésé-

vel, a termelés felgyorsult fejlődésével, a tudomány teljesítményének növelésével.

DORŽBAL, T.: A tudományos-műszaki információ szerepe a tudományos-műszaki haladás komplex programja megvalósításában

A szerző, az MoNK Tudományos és Műszaki Információs Központ igazgatója azt elemzi, hogy milyen fontos szerep vár a mongol információs szervezetekre a KGST-tagországok tudományos-műszaki haladásának 2000-ig szóló komplex programja nemzeti feladatainak megvalósításában. A mongol sajátosságok ismeretében hangsúlyozza a nemzetközi információs együttműködés súlyát a mongol népgazdaság előtt álló feladatok megoldásában.

* * *

ДОРЖБАЛ, Т.: Роль научно-технической информации в реализации Комплексной программы научно-технического прогресса

Автор, директор Центра научной и технической информации МНР, в своей статье анализирует важную роль монгольских информационных организаций в осуществлении национальных задач Комплексной программы научно-технического прогресса стран-членов СЭВ до 2000 года. Учитывая специфику МНР, подчеркивает важность международного информационного сотрудничества в решении задач развития народного хозяйства МНР.

DORŽBAL, T.: The role of scientific and technical information in the realization of the complex development programme in science and technology

The author, the director of the Scientific and Technical Information Centre of the People's Republic of Mongolia, gives an analysis of the importance of Mongolian information organizations in the realization of national goals of the complex project of CMEA countries in scientific and technical development. The significant role of international cooperation in information in the fulfilment of tasks of the people's economy of Mongolia, regarding its national characteristics, is pointed out.

* * *

DORŽBAL, T.: Die Rolle der wissenschaftlich-technischen Information in der Verwirklichung des Komplexprogramms des wissenschaftlich-technischen Fortschritts

Der Verfasser, Director des Wissenschaftlichen und Technischen Informationszentrums der Mongolischen Volksrepublik, analysiert in seinem Artikel, welche Rolle die mongolischen Informationsorganisationen in der Verwirklichung der nationalen Aufgaben des bis 2000 gültigen Komplexprogramms des wissenschaftlich-technischen Fortschritts der RGW-Mitgliedsländer spielen sollen. In der Kenntnis der mongolischen Charakteristiken betont er die Wichtigkeit der internationalen Zusammenarbeit in der Informationstätigkeit zwecks der Lösung der Aufgaben der mongolischen Volkswirtschaft.

Felhívjuk tisztelt olvasóink figyelmét, hogy
a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 5–6–7. összevont tematikus száma
(Mikroszámítógépek a könyvtári és szaktájékoztatási munkában)
korlátozott számban még megvásárolható vagy előfizethető
az OMIKK értékesítési osztályán (Bp., Múzeum u. 17. fsz. 8.).